

EELK USUTEADUSE INSTITUUDI
KIRJALIKE TÖÖDE VORMISTAMISE JUHEND

Tallinn 2010

Töörühm: Urmas Nõmmik, Riho Saard, Vaike Salveste, Evely Timuska

Kinnitatud EELK Usuteaduse Instituudi usuteaduskonna nõukogu poolt 21.04.2010

AKADEEMILISEST ESITUSVIISIST

Teadusliku töö kirjutamiseks ja esitamiseks on välja kujunenud kindlad reeglid. Selle stiil olgu neutraalne, lubamatud on mistahes keele- või trükivead. Üldnõudeks on töö tulemusteni jõudmise protsessi kirjeldamine: tutvustatakse kasutatud teooriaid, meetodeid, empiirilist materjali ja peatükkidesse jagatult töö erinevaid etappe.

Teadustöö **sissejuhatuses** kirjeldatakse teema uurituse hetkeseisu ja põhjendatakse antud küsimuse või probleemi uurimise vajalikkust. Sellelt pinnalt formuleeritakse töö eesmärk ja ülesanded ning esitatakse hüpotees. Edasi tutvustatakse töö allikmaterjali ja uurimismetoodikat.

Uurimisprotsessi faktoloogilised tulemused esitatakse statistiliselt läbitöötatud kujul tabelite, jooniste, diagrammide, graafikutena, mis on teoreetilise analüüsi aluseks. Teoreetilises analüüsis antakse tulemuste interpretatsioon, võrreldakse tehtud järeldusi varasema teadmisega probleemi ja selle lahenduste kohta ning hinnatakse saadud järelduste tähtsust teoloogilise aladistsipliini, mille raames töö tehtud, arengu ja kirikliku elu praktika seisukohast.

Teaduslikes tekstides on avameelne mina-vormis arvamusslikkus haruldane (v.a teaduslik essee). Isiklikku suhtumist ei väljendata, tekst on impersonaalne, neutraalne, argumenteeritud, kõik järeldused toetuvad tulemustele, mis saavutatakse vastavat teadusmetoodikat rakendades. Oma hinnangute väljendamine on siiski võimalik ka klassikalistes teadustöödes, kuid seda tehakse reeglina lõppjäreldustes. Seejuures ei tohi unustada, et kõik **kokkuvõttes** esitatud järeldused peavad tulenema antud uurimistööst, lubamatud on oletused või väljamõeldised, lahus uurimistöö põhitekstist ei esitata midagi uut ja seni töös mittekäsitletut.

KIRJALIKE TÖÖDE LIIGITUS

Referaat on kokkuvõtlik ülevaade teatud probleemist või teemast, mis koostatakse ühe või mitme sekundaarse allika e teiste autorite uuritu põhjal, mida nimetatakse kirjanduseks. Viitamine kasutatud kirjandusele on kohustuslik. Õppejõud määrab nõutava kirjanduse hulga ja referaadi mahu.

Essee on arutlev kirjutis, mis väljendab essee autori seisukohti mõnel kindlal teemal. Teaduslikus essee tuleb viidata oluliste tsitaatide ja väidete allikatele. Õppejõud määrab essee mahu ja võib määrata nõutava kirjanduse hulga.

Rakenduskõrghariduse lõputöö on selge ja adekvaatse sõnastusega uurimuslik töö, milles peab väljenduma üliõpilase oskus kasutada ja analüüsida töö seisukohast akadeemiliselt sobilikke primaarseid ja sekundaarseid allikaid, refereerida ja viidata korrektselt ning teha loogilisi järeldusi.

Magistritöö on selge ja adekvaatse sõnastusega uurimuslik töö, milles püstitatakse probleem, lahendatakse see akadeemiliselt aktsepteeritavate meetoditega ning formuleeritakse järeldused. Magistritöö peab demonstreerima üliõpilase iseseisva analüüsi ja sünteesimise võimet ning refereerimise ja korrekse viitamise oskust. Magistritöö võib edasi arendada RKH lõputöö teemat, andes sellele *metodoloogiliselt uue kvaliteedi*.¹

¹ Doktoriväitekirja ehk dissertatsiooni eesmärgiks on rakendada omandatud uurimistöö oskuseid ja meetodeid. Teadustöö tulemusena valmib iseseisev uurimus, mille sisuks on antud teadusvaldkonna konkreetse teema argumenteeritud esitamine ning originaalsete lahenduste pakkumine teemas tõstatatud probleemidele.

KIRJALIKE TÖÖDE ÜLESEHITUS

Struktuur

- tiitelleht
- abstract (inglise keeles, ainult doktoritöös)
- saate- või eessõna (soovitavalt ainult doktoritöös)
- sisukord
- sissejuhatus
- töö põhiosa (peatükid)
- kokkuvõte
- võõrkeelne resümee (NB! Sotsiaalteaduste alastes töödes asub võõrkeelne resümee reeglina sisukorra ees)
- lühendite loetelu (NB! Sotsiaalteaduste alastes töödes antakse lühendite loetelu sissejuhatuses)
- kasutatud allikad ja kirjandus
- lisad
- isiku-, kohanimede ja mõistete või teema registrid

Saate- või eessõna on ühe kuni kahe lehekülje pikkune töö tutvustus, milles võib tutvustada tööd üldiselt, selgitada teema juurde jõudmise lugu, määratleda töö otstarve, selgitada tausta. Eessõnas võib autor avaldada tänu isikutele või asutustele, kes teda juhendasid või mis andmete kogumisel ja nende läbitöötamisel aitasid.

Sissejuhatus ei tohiks moodustada rohkem kui 15 %–30 % töö üldmahust (sotsiaalteadustes reeglina 10 %, humanitaarteadustes kuni 30 %). Sissejuhatus kirjutatakse või korrigeeritakse tavaliselt töö lõppjärgus, et see teemakäsitleusega paremini haakuks.

Sissejuhatus sisaldab järgmisi punkte:

- Teema valiku põhjendamine ja piiritlemine konkreetsetes teadusvaldkonnas.
- Töö eesmärgi ja uurimisülesande/hüpooteeside püstitamine.
- Uurimismetoodika tutvustamine.
- Lühülevaade teema senisest uuritusest (sh olulisemad autorid ja nende seisukohad).
- Ülevaade töös kasutatud olulisematest allikatest ja uurimustest.
- Töö koostamisel esinenud raskuste väljatoomine.
- Töö struktuuri tutvustamine ja põhjendamine.

Töö liigendussüsteem. Töö tekst jaotatakse peatükkideks ja alapeatükkideks. Peatükkidele ja nende alapeatükkidele pannakse sisule vastavad pealkirjad. Põhipeatükkide pealkirjad (selleks et eristuksid visuaalselt paremini alapeatükkidest) esitatakse töö sisukorras suurte tähtedega. Töö põhiosas algab iga uus põhipeatükk uuel leheküljelt, kusjuures kasutatakse kõikide peatükkide pealkirjades rasvast kirja. Pealkirjade lõppu punkti ei panda.

Peatükid peavad olema loogilises järjekorras ja sõltuvuses. Peatükkide numereerimisel ja süstematiseerimisel võib kasutada mitmeid mooduseid:

a) Peatükid nummerdatakse rooma numbritega ja alapeatükid ning alapeatükkide alapeatükid araabia numbritega.

I PEATÜKK

- 1.
- 1.1.
- 1.2.
- 2.
- 2.1.
- 2.2.

II PEATÜKK

- 1.

b) Kõik peatükid nummerdatakse araabia numbritega.

1. PEATÜKK

- 1.1.
- 1.1.1.
- 1.1.2.

1.2.

2. PEATÜKK

- 2.1.
- 2.1.1.

Mahukama töö uurimuslikud peatükid võivad lõppeda selle peatüki järelduste kokkuvõttega.

Kokkuvõte on töö lühim (soovitavalt 1–4 lk), kuid väga oluline osa. Kokkuvõttes esitatakse uurimistöö tulemused vastavalt töö alguses nimetatud uurimisülesandele. Hüpotees kas leiab kinnitamist või ümberlükkamist. Kokkuvõttes reeglina enam ei viidata ega anta uut informatsiooni.

Võõrkeelne resüme (ingl.k. *Summary*, sks.k. *Zusammenfassung*) on kohustuslik lõputööde ja väitekirjade puhul. Resüme pealkirjaks on töö pealkirja täpne tõlge. Soovitav on kirjutada resüme mõnes levinumas võõrkeeles (nt inglise, saksa). Juhul kui resüme ei ole kirjutatud inglise keeles, siis peab resüme pealkirja all sulgudes sisalduma töö pealkiri ka inglise keeles. Resüme pikkus sõltub töö mahust, enamasti on selleks 3–10 lk. Resümees tuuakse välja uurimisülesanne ja hüpoteesid, antakse kontsentreeritud kujul ülevaade peatükkide sisust ja esitatakse emakeelses töö kokkuvõttes toodud lõppjäreldused.

Lühendite loetelu. Juhul kui töös esineb ainult üldtuntud lühendeid, pole lühendite loetelu vajalik. Eri-alased või autori enda poolt loodud lühendid tuleb lahtikirjutatult esitada lühendite loetelus. Eestikeelseid lühendeid on soovitatav esitada ilma punktita (v.a töödes, kus on vaja kasutada palju võõrkeelseid, nt ladina lühendeid) ning kasutada tuleb keelereeglitele vastavat üldkasutatavat lühendit (vt. Martin Ollisaar. *Väike lühendiraamat*. Tallinn 1980; M. Erelt, T. Erelt, K. Ross. *Eesti keele käsiraamat*. Tallinn 1997 = <http://julia.eki.ee/books/ekkr/>). Isikunimede esmakordsel esinemisel põhitekstis esitatakse kogu nimi terviklikult. Korduval esinemisel ei pea eesnime edaspidi kasutama, ent sama perekonnanimega isikute puhul on nõutav(ad) vähemalt eesnime(de) esitäh(-ed).

Valitud lühendit tuleb kogu töös läbivalt ühtemoodi kasutada. Võõrkeelsete allikate ja kirjanduse kasutamisel on soovitatav lähtuda *Theologische Realenzyklopädie*'s või *SBL Handbook of Style*'s toodud lühenditest.

Piibliraamatute lühendeid on soovitatav kasutada viimase Eesti Piibliseltsi piibliväljaande järgi. (Täpsemalt kirjakohtade tähistamise juurde vt. U. Nõmmik, R. Tasmuth. *Sissejuhatus eksegeetikasse. Meetodiõpik tudengitele ja kiriku töötajatele*. Tallinn, 2006, lk 97–99.)

Kasutatud allikad ja kirjandus sisaldab tähestiku järjekorras täiskirjetena kõik allikad, millele on tekstis viidatud. Selle vormistamine (lihtsalt alfabeetiline või süstematiseeritud) oleneb valitud viitamissüsteemist.

Lisad nummerdatakse ja need sisaldavad pikemaid, mitmele leheküljele mahtuvaid tabeleid, graafikuid, illustreerivaid fotosid, jooniseid, kaarte ja haruldasi dokumente. Juhul, kui lisasid on mitu, tuleb nad varustada peal- või allkirjadega ja nummerdada.

Tabelid, diagrammid, joonised

Tabelid

Rohkete arvude ja loetelude kasutamine tekstis muudab selle lugemise raskeks. Parem on sellisel juhul koondada arvandmed tabelitesse ja teha nende põhjal graafikuid ja diagramme. Tabelites esitatud andmed peavad olema hõlpsasti ja ühemõtteliselt tõlgendatavad. Tabelid nummerdatakse araabia numbritega läbi kogu töö ja pealkirjastatakse nii, et selgub tabeli sisu ja otstarve ning näidatakse ära arvutusalus või lähteallikas, kui tabel on võetud valmiskujul mujalt. Tabelid peavad olema loetavad ja tõlgendatavad, ilma et peaks abi otsima põhitekstist. Tabelite juurde võib lisada mõistmist hõlbustavaid selgitusi ja kommentaare. Need võib liita ka otse tabelisse, kasutades lahtrit "Märkused". Kõik tabeli veerud peavad saama oma nimetuse (suure algustähega).

Näide:

Tabel 1. *Baptistide arvu kasvu dünaamika 1905-1914*

Maakond, linn	Elanikke 1914. a	Baptiste 1905. a	Baptiste 1914. a	Kasvu %	Protsentuaalselt maakonnas 1914
Läänemaa	93 720	11 21	1300	16	1,38
Harjumaa	106 262	436	501	15	0,47
Virumaa	144 435	255	365	43	0,25
Pärnumaa	11 5 400	139	139	0	0,12
Tartumaa	220 300	-	120	-	0,05
Saaremaa	66 600	-	21	-	0,03
Tallinn	75 267	213	886	316	1,17
Kokku	821 984	2164	3332	54	0,40
Kogu Eestis	1 205 182				0,27

Allikas: EEKBKLA BÜ 1905, 1914; Balti Kubermangu Statistika. – H. B. Rahamägi. Eesti rahva sündivuse vähenemise põhjused ja teed selle nähtuse kõrvaldamiseks. Dissertatsioon. Tartu 1923, 785–786, 795–796.

Sotsiaalteadustes nimetatakse allikas pealkirja järel, mitte tabeli all.

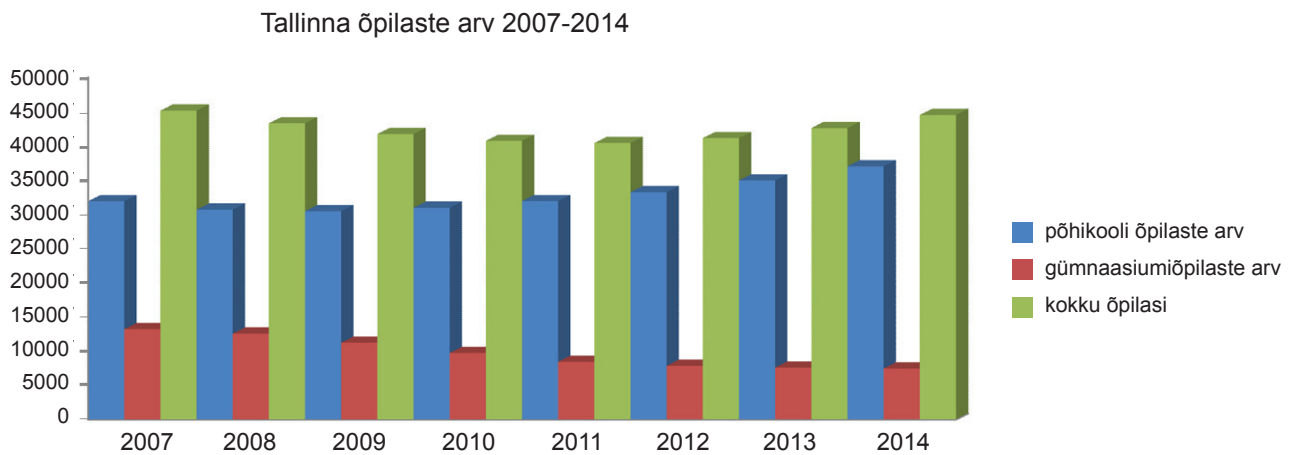
Tabelite ja lisade pealkirjad esitatakse kursiivkirjas. Töö sisukorras tuuakse ära ka tabelite ja jooniste loetelu, mis sisaldab tabeli numbri, pealkirja ja asukohale viitava lehekülje.

Kui tabelid on väga ulatuslikud, tuleks need paigutada töö lissasse.

Diagrammid ja joonised

Kõik diagrammid ja joonised nummerdatakse araabia numbritega jooksvalt läbi kogu töö. Varustatakse lühikese selgitava tekstiga, mis on kursiivkirjas, mis asub soovitatavalt joonise all.

Näide:

Joonis 1: põhikooli ja gümnaasiumi õpilaste arvu prognoos aastateks 2009–2014 (viide)

VIITAMINE

Refereerimine ja tsiteerimine

Allikat võib laenata kahel viisil:

- refereeringuna
- tsitaadina

Põhiline viis allikaid kasutada on refereerimine – originaalteksti sisu antakse edasi lühemalt oma sõnadega. Võõrkeelse teksti refereerimise korral tuleb olla tõlkimisel hoolikas, et algupärane mõte ei muutuks. Refereering peab olema originaalilähedane, sellesse ei tohi lisada omapoolseid seisukohti ega muuta selle tooni.

Tsitaate kasutatakse üldreeglina sel juhul, kui refereering ei suuda anda edasi täpset mõtet või kui tege mist on mingi eriti ilmeka, huvitava, värvika näitega. Tsitaat peab olema sõna-sõnaline ja adekvaatne. Kui tsiteeritavas originaaltekstis on kirjavigu, siis võib neid parandada, lisades nurksulgudes selle järele [õigekiri parandatud – autori nimetähed]. Võib jätta ka parandamata, ent siis tähistatakse tsitaadis esinev kirjaviga [sic!]. Tsitaati võib teha parema mõistmise huvides märkusi, mis asetatakse nurksulgudesse ja märgitakse ära kursiivkirjas [*minu sõrendus* – autori nimetähed]. Põhitekstis tuuakse tsitaat reeglina eesti keeles, vajaduse all lisatakse joone alusesse märkusesse originaaltekst.

Soovitav on tsitaatidega mitte liialdada. Tsitaatide tõlkimisel võõrkeelsest allikast kehtib sama reegel, mis refereeringu puhul. Igal juhul tuleb tõlgitud tsitaat esitada alaviites ka originaalkeeles ning seda tasub kaaluda isegi keelte korral, mis kasutavad teistsuguseid šrifte. Kui sellise tsitaadi tõlkimisel eesti keelde tekivad tõlgendusprobleemid, eriti nt piibliteadustes, võib allika või sekundaarallika tsitaadi esitada ka põhitekstis originaalkeeles. Võõrkeelsed tsitaatsõnad tuleb muust tekstist esile tõsta kursiiviga ja nende võõrkeelsele kujule lisatud eesti käändelõpp tuleb eristada ülakomaga.

Kui tsitaadis midagi lühendatakse, võib väljajäetut märkida järgmisel viisil: [---]. Lühendusi ei tohi teha nii, et see muudab originaalteksti mõtet.

Ei ole soovitatav tsiteerida allikat mõne teise teose järgi, v.a juhul kui esmaallikat ei ole võimalik kasutada. Sel juhul tuleb märkida, et tsiteeritakse teise autori järgi. See kehtib ka piibli- või teistest vanadest

keeltest tehtud tõlgete puhul, mis on teistelt tõlkijatelt laenatud. Seega Piibli tsiteerimisel tuleb kusagil oma töös vähemalt korra nimetada, millist väljaannet kasutatakse. Vastasel korral on töö lugejal õigus arvata, et töö autor on tõlke teinud ise.

Lühikesi ühe- või kahelauselisi tsitaate eristatakse põhitekstist jutumärkidega. Pikemaid tsitaate eraldatakse põhitekstist ühe reavahega ning kogu tsitaat ehk tsitaadi lõik on taandega. Tsitaadi reavahe on 1 intervall. Tsitaadi võib esitada ka kursiivkirjas. Niimoodi põhitekstist eraldatud tsitaat ei vaja enam jutumärke.

Näide:

Bolzi mõisa keelatud- ja uudiskirjandusega vabameelsete vaadetega salongi külastas kolmteist aastat järjest ka Eesti tuntud 19. sajandi naisintellektuaal Lilli Suburg, kes jutustab oma vaadete kujunemislugu:

Ma mitte peale tungitud usu tunnistuste pimedast peast vastu võtja ei jaksanud olla [---]. See aimdus sundis ka mind tõeotsimisele – muidugi ikka suurte uurijate juurest [---] Koolid ei jõudnud oma "usuõpetuste" pähetuupimisega vaimu küsimisi vaigistada [---] käisin küll kirikus, aga mitte armulaul [---] ainult korra olen ma pääle leeri veel säälnud, kus mulle arusaamata kultust peeti. Ma hakkasin selle üle mõtlema ja uurima – küll palju palvetamisega ja võitlemisega, kuna aga igasugused kahtluse vaimud hinges möllama hakkasid [---] (Bolzis) leidsin enesele tõsise sõbra [---] Ka uuemat Saksa kirjandust arutasime läbi, nagu Straussi "Das Leben Jesu", Zimmermanni "Der Erdball", milles muidugi kõik Piibli teadused ümber visati. [viitenumber]

Viitamine ja allikaloendid

Allikaviite eesmärgiks on kirjeldada seda mõttekäiku, mida mööda töö autor on jõudnud tema poolt esitatavate tulemusteni. Kui mingeid mõtteid, ideid, andmeid on laenatud teistelt autoritelt, märgitakse see alati ära viidetes. Vastasel juhul on tegemist plagieerimisega. Erandiks on nn üldtuntud faktid, mille teadmine kuulub elementaarse harituse juurde. Kõik kasutatud allikad peavad kajastuma nii viidetes kui ka allikate ja kasutatud kirjanduse loetelus töö lõpus. Mõistet allikas kasutatakse nii laiemas tähenduses, viitamaks kõikidele kasutamist leidnud materjalidele (sh mittekirjalikus vormis olevatele) kui ka kitsamas, arhiivimaterjalidele, ürikutele, vanadele originaalidele jm viitavas tähenduses. Viimasel juhul on õigustatud allikate primaarseks ja neid kommenteeriva kirjanduse sekundaarseks nimetamine.

Vastavalt sellele on võimalik kasutatud allikate ja kirjanduse loend jaotada allikateks ja sekundaalkirjanduseks (neile vajadusel omakorda alaliigitusi tehes). Võib öelda, et allikas on see, mida uuritakse või mis omab vahetut suhet uuritavasse, sekundaalkirjandus on primaarallika suhtes tehtud uurimus.

Allikaid, millele töös ei ole viidatud, aga mida on uuritud ja loetelud, ei lisata töö lõpus olevasse allikate loetelusse. Viide võib osutada ka muule kui otsesele laenamisele. Sageli mainitakse märkustes selliseid käsitlusi, milles leidub antud töös esitatud väiteid toetavaid seisukohti, siis kasutatakse osundust (vt samuti, vt ka) või sellega polemiseerivaid seisukohti (vrd, võrdle).

Viidete ja allikaloendite vormistamisel tuleb silmas pidada, et

- allika kirje tuleb esitada täpselt,
- allika nimel ei esitata mingeid oma tõlgendusi või väiteid – s.t. viited tuleb paigutada teksti nii, et lugeja mõistaks kergesti, missuguse tekstiosa juurde nad täpselt kuuluvad,
- viidatavate lehekülgede numbrid olgu õiged.

Viite mõjupiirkond ulatub viitenumbrini – viitenumber osutab seda kohta, kus lõpeb refereering või tsitaat. Kui viitenumber on lõigu lõpus, katab see kogu lõigu, kui lause lõpus, kuulub see ainult selle

lause juurde. Kui lõik lõppeb viidatava lausega, pannakse viitenumber enne lauselõpu punkti. Kui viitenumber seisab üksiku sõna juures, käib viide üksnes selle sõna kohta.

Kui viites esitatakse rohkem kui üht allikat, siis eraldatakse need üksteisest semikooloniga (;).

Kui viited samale teosele järgnevad üksteisele (vahepeal pole viiteid teistele autoritele), siis kordusviites kasutatakse sõnu samas või *ibid.* ning lehekülje numbrit: näiteks *Ibid.*, 50.

Reegel: *Kogu töös järgitakse süstemaatiliselt ühte ja sama viitamissüsteemi.*

Reegel: *Allikaloend peab olema vormistatud vastavalt valitud viitamissüsteemile ja kõik selle kirjed peavad olema vormistatud ühe standardi järgi.*

Reegel: *Esimesena märgitakse alaviites alati primaarne allikas ja seejärel sekundaarkirjandus.*

EELK Usuteaduse Instituudis on viidete ja allikaloetelude koostamisel võimalik valida kolme viitamiseallikaloendi süsteemi vahel.

1. Tekstisisene viitamine (kohustuslik sotsiaalteaduslike tööde puhul). Tekstiviiteks on autori nimi ja aastaarv, mis juhivad bibliokirje juurde töö lõpul paiknevas alfabeetilises kirjanduse loetelus, ning lehekülje number.
2. Joonealune viitamine täiskirjetega (soovitav teoloogia distsipliinides). Tekstiviiteks on number, mis juhib sama numbriga bibliokirje juurde joone all; bibliokirje on vormistatud esmakordselt täiskirjena, edaspidi lühendatult.
3. Joonealune viitamine autori, aastaarvu ja lehekülje numbritega (soovitav teoloogia distsipliinides). Tekstiviiteks on number, mis juhib sama numbriga bibliokirje juurde joone all; bibliokirje ja allikaloend on vormistatud nii nagu ülal 1. variandis.

Viitamine autori nime, aastaarvu ja lehekülje numbritega (teksti sees või joone all) ning alfabeetiline allikaloend

Tekstisisene viide esitatakse ümarsulgudes. Selles esitatakse autori perekonnanimi, teose või artikli ilmumise aasta (kui samalt autorilt on ühel aastal ilmunud mitu kirjutist, lisatakse tähed a, b, c, jne) ning koma ja tühiku järel leheküljenumber: (Saard 2000, 110). Kui autori nimi on teksti osaks, ei ole seda vaja sulgudes korrata. Näiteks: Saard (2000, 110) on tõestanud, et Lühendit lk ei kasutata.

Kui joonealuses viitamises autori nime, aastaarvu ja lehekülje numbritega ei esine muud teksti, siis sulge ei kasutata, ent viite lõpus on punkt, näiteks ¹ Saard 2000, 110.

Sellise viitamise puhul ei tohi jagada allikaloendit allikate tüüpide järgi osadeks, vaid kõik kirjed töö lõpus peavad olema reastatud rangelt alfabeetilises järjekorras. Kirje tuuakse ära kindlas järjekorras:

- 1) autori perekonnanimi, mis võib olla kirjutatud TRÜKITÄHTEDEGA, **rasvases kirjas** või *kursiivis*;
- 2) eesnimi või eesnimed;
- 3) aasta;
- 4) teose pealkiri, vajadusel koos alapealkirjaga (mõlemad kursiivis, artikli puhul artikli pealkiri tavakirjas ja väljaanne, milles see asub, kursiivis), tõlgitud teoste puhul lisatakse pealkirja järel tõlkija nimi; kordustrukide puhul märgitakse pealkirja järel ära ka see, mitmenda kordustrukiga on tegemist;
- 5) vajadusel köite number;
- 6) ilmumiskoht;
- 7) kirjastus (soovitavalt);
- 8) artikli puhul leheküljenumberid. Ilmumisaasta või -koha puudumisel teoses kasutatakse vastavalt kursiivkirjas lühendeid s.a. (=sine anno) ja s.l. (=sine loco).

Näited:

1) ühe autoriga monograafia, tekstis (Saard 2000, 110), loendi kirje vormistatakse järgnevalt:

Saard, Riho (2000) *Eesti rahvusest luterliku pastorkonna väljakujunemine ja vaba rahvakiriku projekti loomine 1870–1917*. Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia 184. Helsinki: Suomen kirkkohistoriallinen seura.

2) ühe autoriga artikkel, tekstis (Selart 2007, 476), allikaloendis:

Selart, Anti (2007) Die Bettelmönche im Ostseeraum zur Zeit des Erzbischofs Albert Suerbeer von Riga (Mitte des 13. Jahrhunderts). – *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung* 4/56, lk 475–499.

3) mitme autoriga teose puhul võib viitamisel kasutada ainult esimese autori nime ja lühendit jt või et al, näiteks: (Merilai jt. 2003, 17–20), aga allikaloendis:

Merilai, Arne; Anneli Saro, Epp Annus (2003) *Poeetika. Gümnaasiumiõpik*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 17–20.

4) artikkel koostatud või toimetatud teoses, tekstis (Kaldur 2006, 26):

Kaldur, Peeter (2006) Lühike oikumeenilise liikumise ajalugu. – *Documenta Oecumenica. Kirik. Ühiskond. Misjon*. Koostanud Peeter Kaldur, Ingmar Kurg, Alar Laats, Tauno Teder, Veiko Vihuri. EELK Usuteaduse Instituudi toimetised XV. Tallinn: EELK Usuteaduse Instituut, lk 9–26.

5) artikkel teatmeteoses, tekstis (Koch 1979, 513):

Koch, Klaus (1979) qdc sdq gemeinschaftstreu / heilvoll sein. – *Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament*. 2., durch-gesehene Auflage. Hgg. von Ernst Jenni, Claus Westermann. München: Chr. Kaiser; Zürich: Theologischer Verlag, 2. kd, lk 507–530.

6) artikkel ajalehes, tekstis (Lahe 2010):

Lahe, Jaan (2010) Evangeelium täisealiseks saanud maailmas. – *Eesti Kirik* 15/16, 31.03.

7) käsikirjaline allikas, tekstis (*Väljavõtteid Tartu rae XVI saj. protokollidest* 1980, 7–10) (see, kas kasutada aastaarvu, oleneb allikast, kui selliseid allikaid on töös kasutatud vähe, võib pealkirja ka lühendada):

Väljavõtteid Tartu rae XVI saj. protokollidest (1980) koost. Küllike Kaplinski. Tallinn. Käsikiri Riigi Muinsuskaitseameti arhiivis, 93.

8) arhiivimaterjal. See on ainus allikatüüp, mille puhul on soovitatav vormistada muust allikaloendist eraldi esmaste allikate nimekiri, tekstis „(EAA f 1442 n 2 s 120, 1 8p)“; lühendeid nagu ERA = Eesti Riigiarhiiv või EAA = Eesti Ajalooarhiiv Tartus võib lahti seletada nende esmakordsel esinemisel joo-nealustes märkustes või eraldi lühendite nimekirjas töö lõpuosas, vt ülal:

EAA f 1442 n 2 s 120, 1 8p – Balti kindralkuberner piiskop Venjaminile 26.04.1868.

9) internetiallikas, tekstis (Müller 2003), allikaloendis tuleb lisada selle viimase vaatamise kuupäev:

Marko Müller (2003) Mees on hull! – [<http://www.tallinn.ee/.../>] 15.09.2003.

10) elektronkiri, tekstis (Rebane), tähtis on näidata saatja, vastuvõtja ning kuupäev:

Kristiina Rebase e-kiri Riho Saardile 15.09.2003.

2. Joonealune viitamine (täiskirjetega) ja süstematiseeritud allikaloend

Joonealuste viidete kasutamisel võidakse küll autor oma täisnimega ja teose pealkiri kursiivkirjas ära mainida põhitekstis, kuid allika või kirjanduse täiskirje ise esitatakse joonealuses viites. Joonealused viited tuleb nummerdada kogu töö ulatuses läbivalt ühe numeratsiooniga, mitte nii, et iga peatükki või lehekülge alustatakse uuesti viitega nr 1. Viimane on lubatud ainult mahukates doktoritöodes.

Korduval viitamisel samale teosele lühendatakse bibliokirjet (autori nimi, teose pealkiri või selle esimene osa ja leheküljenumber), nt. Saard, *Eesti rahvusest luterliku pastorkonna väljakujunemine*, lk 6. Lühendit lk on soovitatav kasutada neis töodes, kus viidatakse ka arhiiviallikatele, vanade tekstide tahvlitele vms.

Allikaloendit võib süstematiseerida nt nii:

- 1) esmased allikad (alajaotusena arhiivimaterjalid, käsikirjad, tekstiväljaanded, publitseeritud allikad, elektroonilised publikatsioonid),
- 2) abivahendid (sõnastikud, grammatikad, konkordantsid jne.),
- 3) teaduskirjandus (kirjandus, teadusperioodika, internetiväljaanded, käsikirjad, millel on publikatsioonide õigused),
- 4) ajakirjandus (paberandjal, internetipõhised väljaanded),
- 5) suulised teated. Arhiivimaterjalide puhul tuuakse ära arhiivi nimi ja asukoht, kasutatud arhiivifondide numbrid ja nimetused. Soovitatav on lisada kasutatud säilikute nimetused. Võrreldes tekstisisese viitamissüsteemiga tuleb siinses allikaloendis aastaarv viia kirje lõppu (või enne artikli lehekülgede numbrit).

Näited:

- 1) ühe autoriga monograafia (allikaloendis ilma leheküljenumbrita ja perekonnanimi enne eesnime):

Riho Saard. *Eesti rahvusest luterliku pastorkonna väljakujunemine ja vaba rahvakiriku projekti loomine 1870–1917*. Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia 184. Helsinki: Suomen kirkkohistoriallinen seura, 2000, lk 110.

- 2) ühe autoriga artikkel ajakirjas:

Anti Selart. Die Bettelmönche im Ostseeraum zur Zeit des Erzbischofs Albert Suerbeer von Riga (Mitte des 13. Jahrhunderts). – *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung* 4/56 (2007), lk 475–499.

- 3) mitme autoriga monograafia:

Arne Merilai, Anneli Saro, Epp Annus. *Poeetika. Gümnaasiumiõpik*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2003, lk 17–20.

- 4) artikkel koostatud või toimetatud teoses:

Peeter Kaldur. Lühike oikumeenilise liikumise ajalugu. – *Documenta Oecumenica. Kirik. Ühiskond. Misjon*. Koostanud Peeter Kaldur, Ingmar Kurg, Alar Laats, Tauno Teder, Veiko Vihuri. EELK Usuteaduse Instituudi toimetised XV. Tallinn: EELK Usuteaduse Instituut, 2006, lk 9–26, siin lk 26.

- 5) artikkel teatmeteoses:

Klaus Koch. qdc *sdq* gemeinschaftstreu / heilvoll sein. – *Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament*. 2., durchgesehene Auflage. Hgg. von Ernst Jenni, Claus Westermann. München: Chr. Kaiser; Zürich: Theologischer Verlag, 1979, 2. kd, lk. 507–530, siin lk 513.

- 6) artikkel ajalehes:

Jaan Lahe. Evangeelium täisealiseks saanud maailmas. – *Eesti Kirik* 15/16, 31.03.2010.

7) käsikirjaline allikas:

Väljavõtteid Tartu rae XVI saj. protokollidest. Koost. Küllike Kaplinski. Tallinn, 1980. Käsikiri Riigi Muinsuskaitseameti arhiivis, 93, lk 7–10.

8) arhiivimaterjal (lühendeid nagu ERA = Eesti Riigiarhiiv või EAA = Eesti Ajalooarhiiv Tartus võib lahti seletada nende esmakordsel esinemisel joonealustes märkustes või eraldi lühendite nimekirjas töö lõpuosas, vt ülal):

EAA f 1442 n 2 s 120, l 8p – Balti kindralkuberner piiskop Venjaminile 26.04.1868.

9) internetiallikas (lisada tuleb selle viimase vaatamise kuupäev):

Marko Müller. Mees on hull! – [<http://www.tallinn.ee/..../>] 15.09.2003.

10) elektronkiri (tähtis on näidata saatja, vastuvõtja ning kuupäev):

Kristiina Rebase e-kiri Riho Saardile 15.09.2003.

KIRJALIKE TÖÖDE VORMISTAMINE

Teksti tehniline vormistus

Põhitekst peab olema kirjutatud reavahega 1,5 ja tsitaat reavahega 1. Põhiteksti tähekõrgus on 12, põhipealkirja tähekõrgus on RKH lõputööde ja magistr tööde puhul 20, põhipealkirja alapealkirja tähekõrgus on 15 ja alapealkirja alapealkirjade tähekõrgus 12. Referaatide ja esseede puhul on põhi- ja alapealkirja tähekõrgus 14.

Lõigud peavad algama taandrega. Teksti mõlemad servad on soovitatav vormistada ühtlustatuna (rööpjoonde, ingl. *justified*).

Lehekülje servani peab vaba ruumi jääma järgmiselt:

vasakule	4 cm
paremale	2,5 cm
üles	2,5 cm
alla	2,5 cm

Leheküljed nummerdatakse. Tiitelleht loetakse leheküljeks 1, kuid seda ei nummerdata (v.a lühemate esseede ja referaatide puhul). Sisukorra 1. lk loetakse leheküljeks 2, kuid ei nummerdata. Juhul kui sisukord on pikem kui üks lehekülg, nummerdatakse järgmised leheküljed. Sissejuhatuse ja peatükki-de, kokkuvõtte, võõrkeelse resüme, kasutatud kirjanduse, lisade esimesi lehekülgi loetakse jooksvas numeratsioonis, kuid neid ei nummerdata. Lehekülje numeratsiooni paigutus (all keskel, ülal keskel, all paremas servas) on vaba.

Töö tiitellehe vormistamise näiteid

Esseed ja referaadid

1. Essee ja referaat ei vaja tiitellehte. Tööle on lisatud kirjapea, tekst algab esimese lehe alumiselt poolt.

Kirjapeas on esitatud

- a) töö autori nimi,
- b) instituudi ja kursuse nimi,
- c) loengu/seminari nimetus,

- d) õppejõu nimi, kellele töö esitatakse ja teaduskraad,
- e) töö esitamise kuupäev,
- f) töö pealkiri (rasvaselt trükituna).
- g) sisukord (enam kui 6 lk pikkuste esseede ja referaatide puhul)

Näide:

Peeter Salupuu
 EELK Usuteaduse Instituut, III kursus
 Sünoptiliste evangeeliumide erikursus
 Õppejõud mag. Juhan Meri
 8. detsembril 2004. aastal

Ristija Johannese ja Naatsareti Jeesuse vahelisest suhtest sünoptilistes evangeeliumides

(üle 6 lk pikkuste esseede ja referaatide puhul)

Sisukord

Sissejuhatus	2
1. Johannese elu ja tegevuse lühiiseloostus	2
2. Johannese ja Jeesuse kokkupuude ristimisel	3
3. Jeesuse sõnad Johannese kohta	3
3.1. Jeesuse vastus Johannese küsimusele (Lk 7:18–23)	3
3.2. Jeesus kõneleb Johannesest (Lk 7:24–35; Mt 11 :7)	4
Kokkuvõte	6

Lõputööd ja magistritööd

Tiitellehel tuuakse ära:

- 1) instituudi nimetus;
- 2) usuteaduskond;
- 3) õppetool (kui on);
- 4) autori nimi;
- 5) töö pealkiri;
- 6) töö liik;
- 7) juhendaja nimi ja teaduskraad;
- 8) töö esitamise koht ja aeg.

Kristliku kultuuriloo magistrieksami osatöö puhul järgitakse RKH lõputööde ja magistritööde tiitellehe vormistamist.

RKH lõputööd ja magistritööd köidetakse kõvakaanelistena.

Näide:

EELK USUTEADUSE INSTITUUT
(tähekõrgus 20)
USUTEADUSKOND
KIRIKULOO ÕPPETOOL
(tähekõrgus 14)

lehekülje 2/3 kõrgusele suurte tähtedega:

AUTORI NIMI (tähekõrgus 14)

TÖÖ PEALKIRI (tähekõrgus 16)

TÖÖ LIIK (Rakenduskõrghariduse lõputöö, magistritöö) (tähekõrgus 12)

JUHENDAJA prof. dr. EESNIMI PEREKONNANIMI (tähekõrgus 12)

TALLINN 2010 (tähekõrgus 12)